

ER-XOTINNING UMUMIY MULKIGA UNDIRUV QARATISHNING HUQUQIY ASOSLARI VA AMALIY MUAMMOLARI

Nasretdinova Madinabonu Kamalitdinovna

TDYU Mustaqil izlanuvchisi

kamalitdinova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18514981>

Annotatsiya

Mazkur maqolada undiruvni er-xotinning umumiy mol-mulkiga qaratishning huquqiy mexanizmi tahlil qilingan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi va Fuqarolik kodeksi normalari asosida qarzdor er (xotin) majburiyatlari bo'yicha umumiy mulkka undiruv qaratish tartibi yoritilgan. Tadqiqotda kreditorlarning huquqlarini himoya qilish mexanizmlari hamda aybsiz turmush o'rtog'ining mulkiy manfaatlarini ta'minlash o'rtasidagi muvozanat masalasi alohida ko'rib chiqilgan. Shuningdek, "oila ehtiyojlari" tushunchasining noaniqligi, umumiy mulkdagi ulushni ajratish va realizatsiya qilish bilan bog'liq muammolar tahlil qilinib, ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: Er-xotin umumiy mulki, undiruv, kreditor huquqlari, ulush ajratish, oila ehtiyojlari, umumiy majburiyat, mulkiy munosabatlar, bankrotlik, fuqarolik huquqi.

Аннотация

В данной статье анализируется правовой механизм обращения взыскания на общее имущество супругов. На основе норм Семейного и Гражданского кодексов Республики Узбекистан раскрывается порядок обращения взыскания на общее имущество по обязательствам одного из супругов. Особое внимание уделяется соотношению защиты прав кредиторов и обеспечению имущественных интересов добросовестного супруга. Также рассматриваются проблемы толкования категории «нужды семьи», сложности выдела доли в общем имуществе и его реализации. По результатам исследования сформулированы предложения по совершенствованию законодательства.

Ключевые слова: общее имущество супругов, обращение взыскания, права кредиторов, выдел доли, нужды семьи, общие обязательства, имущественные отношения, банкротство, гражданское право.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida fuqarolik-huquqiy munosabatlarning kengayishi, ayniqsa kredit va qarz majburiyatlarining ortib borishi, undiruvni mol-mulkka qaratish bilan bog'liq masalalarning dolzarbligini keskin oshirmoqda. Mazkur jarayonda alohida e'tiborni talab etuvchi masalalardan biri – undiruvni er-xotinning umumiy mol-mulkiga qaratish hamda bunda kreditorlarning huquqlarini samarali himoya qilish muammosidir. Chunki ushbu munosabatlar doirasida bir vaqtning o'zida bir nechta subyektlarning – kreditor, qarzdor va uning turmush o'rtog'ining mulkiy manfaatlari to'qnash keladi.

Amaldagi qonunchilikka ko'ra, er-xotinning nikoh davomida orttirgan mol-mulkleri ularning birgalikdagi umumiy mulki hisoblanadi (OK 23-m). Shu bilan birga, Oila kodeksining 34-moddasiga

muvofoq, er (xotin)ning majburiyatlari bo'yicha undiruv, odatda, faqat uning shaxsiy mol-mulkiga qaratiladi, ammo bu mol-mulk yetarli bo'lmagan taqdirda kreditor qarzdorning umumiy mulkdagi ulushini ajratib olishni talab qilishga haqli. Mazkur norma bir tomondan kreditorlarning huquqlarini himoya qilishga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan aybsiz turmush o'rtog'ining mulkiy manfaatlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Huquqni qo'llash amaliyoti shuni ko'rsatadiki, undiruvni umumiy mol-mulkka qaratish jarayonida bir qator murakkab masalalar yuzaga keladi. Xususan, majburiyatning individual yoki umumiy xarakterga ega ekanligini aniqlash, "oila ehtiyojlari" tushunchasini talqin qilish, umumiy mulkdan ulush ajratishning amaliy imkoniyatlari, shuningdek, kreditorlar va turmush o'rtog'i manfaatlarini o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash masalalari hali-hanuz ilmiy va amaliy jihatdan bahsli bo'lib qolmoqda.

Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolaning maqsadi undiruvni er-xotinning umumiy mol-mulkiga qaratishning huquqiy mexanizmini kompleks tahlil qilish, kreditorlar huquqlarini himoya qilishning mavjud vositalarini baholash hamda turmush o'rtog'ining qonuniy manfaatlarini ta'minlash o'rtasidagi muvozanatni aniqlashdan iborat. Tadqiqot davomida milliy qonunchilik normalari, sud amaliyoti hamda xorijiy ilmiy qarashlar asosida muammoning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi.

Er-xotinning umumiy mulki tushunchasi va tarkibi

Er-xotin o'rtasidagi mulkiy munosabatlar oilaviy-huquqiy institutlar ichida eng muhimlaridan biri hisoblanadi. Oila kodeksining 23-moddasiga asosan, nikoh davomida orttirilgan mol-mulk er-xotinning birgalikdagi umumiy mulki sifatida e'tirof etiladi. Mazkur qoida oila institutining iqtisodiy asosini mustahkamlashga xizmat qiladi hamda er-xotin o'rtasida mulkiy tenglik prinsipini ta'minlaydi.

Er-xotinning umumiy mulkiga ularning mehnat faoliyati, tadbirkorlik faoliyati, intellektual faoliyat natijalari natijasida olingan daromadlar, shuningdek pensiya, nafaqa va boshqa pul to'lovlari kiradi. Bundan tashqari, umumiy daromadlar hisobidan olingan ko'char va ko'chmas mol-mulk, qimmatli qog'ozlar, ulushlar va boshqa aktivlar ham umumiy mulk tarkibini tashkil etadi. Muhim jihati shundaki, mazkur mulkning qaysi er yoki xotin nomiga rasmiylashtirilgani yoki mablag' kim tomonidan kiritilgani huquqiy ahamiyat kasb etmaydi.

Shu bilan birga, qonunchilik er-xotinning shaxsiy mulkini ham ajratib ko'rsatadi. Jumladan, nikohga qadar tegishli bo'lgan mol-mulk, hadya yoki meros asosida olingan mol-mulk shaxsiy mulk hisoblanadi va umumiy mulk tarkibiga kirmaydi. Bunday farqlash keyinchalik undiruvni qaratish masalasida muhim ahamiyat kasb etadi.

Sud amaliyotida ham mazkur masalaga alohida e'tibor qaratilib, umumiy mulkni aniqlashda formal mezonlar (masalan, kimning nomiga rasmiylashtirilgani) emas, balki mol-mulkning orttirilish manbai va davri asosiy mezon sifatida olinishi ta'kidlangan. Bu esa er-xotin mulkiy munosabatlarida moddiy haqiqatni aniqlashga xizmat qiladi.

Er-xotinning individual va umumiy majburiyatlari

Er-xotin mulkiy munosabatlari bilan uzviy bog'liq bo'lgan yana bir muhim masala – bu ularning majburiyatlari tabiati hisoblanadi. Huquqiy jihatdan er-xotinning majburiyatlari ikki turga ajratiladi: individual (alohida) majburiyatlar va umumiy majburiyatlar.

Individual majburiyatlar deganda, er yoki xotinning faqat o'ziga tegishli bo'lgan majburiyatlari tushuniladi. Bunday majburiyatlar, odatda, shaxsiy ehtiyojlar, individual faoliyat yoki oila manfaatlariga

bevosita bog'liq bo'lmagan harakatlar natijasida yuzaga keladi. Qonunchilikka ko'ra, bunday majburiyatlar bo'yicha undiruv faqat qarzdorning shaxsiy mol-mulkiga qaratiladi.

Umumiy majburiyatlar esa er-xotin tomonidan birgalikda yoki oila manfaatlari yo'lida yuzaga kelgan majburiyatlarni anglatadi. Bunday hollarda undiruv umumiy mol-mulkka ham qaratilishi mumkin. Amaliyotda eng murakkab masalalardan biri aynan majburiyatning qaysi turga mansubligini aniqlash hisoblanadi.

Ilmiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, qarz, odatda, individual majburiyat sifatida qaraladi va faqat uning oila ehtiyojlari uchun sarflangani isbotlangandagina umumiy majburiyatga aylanishi mumkin. Mazkur yondashuv er-xotinning har birining mulkiy mustaqilligini ta'minlashga qaratilgan bo'lsa-da, kreditorlar uchun qo'shimcha isbotlash yukini yuzaga keltiradi.

“Oila ehtiyojlari” tushunchasi esa qonunchilikda aniq belgilab berilmaganligi sababli amaliyotda turlicha talqin qilinadi. Odatda, bu tushunchaga oziq-ovqat, kiyim-kechak, davolanish, ta'lim, kommunal xizmatlar kabi xarajatlar kiritiladi. Biroq zamonaviy sharoitda oilaning ehtiyojlari faqat minimal zaruriyatlar bilan cheklanmaydi, bu esa mazkur kategoriyaning chegaralarini aniqlashni murakkablashtiradi.

Umumiy mulk rejimining kreditorlar bilan bog'liqligi

Er-xotinning umumiy mulk rejimi nafaqat ularning o'zaro munosabatlariga, balki uchinchi shaxslar, xususan kreditorlar bilan bo'lgan munosabatlarga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, qarz majburiyatlarini bajarish jarayonida ushbu masala alohida dolzarblik kasb etadi.

Qonunchilikka ko'ra, kreditor qarzdorning shaxsiy mol-mulki yetarli bo'lmagan taqdirda uning umumiy mulkdagi ulushini ajratib olishni talab qilishga haqli. Bu esa umumiy mulk rejimining nisbiy xarakterga ega ekanligini, ya'ni u mutlaq himoya ostida emasligini ko'rsatadi.

Ilmiy tadqiqotlarda qayd etilishicha, amaldagi tartib ko'pincha “prokreditorlik” yo'nalishiga ega bo'lib, umumiy mulkdan undiruv qilish imkoniyatini keng talqin qiladi. Bunday yondashuv kreditorlar manfaatlarini ta'minlashga xizmat qilsa-da, ayrim hollarda aybsiz turmush o'rtog'ining huquqlarini cheklash xavfini yuzaga keltiradi.

Shuningdek, amaliyotda umumiy mulkdagi ulushni ajratish va uni realizatsiya qilish jarayonida qator muammolar yuzaga keladi. Masalan, ayrim mulk obyektlari (transport vositalari, maishiy texnika va boshqalar) bo'linmas xususiyatga ega bo'lib, ularni ulushlarga ajratish amalda qiyin yoki imkonsiz hisoblanadi. Bu esa kreditorlar talablarini qondirishning alternativ mexanizmlarini izlash zaruratini keltirib chiqaradi.

Natijada, er-xotinning umumiy mulk rejimi kreditorlar bilan munosabatlarda muvozanatli yondashuvni talab etadi. Bir tomondan, kreditorlarning qonuniy talablarini qondirish zarur bo'lsa, ikkinchi tomondan, turmush o'rtog'ining mulkiy huquqlarini asossiz ravishda buzilishiga yo'l qo'yilmasligi lozim.

Er-xotinning umumiy mulkiga undiruv qaratish masalasi, avvalo, Oila kodeksining 34-moddasi bilan tartibga solinadi. Mazkur norma tizimli tahlil qilinganda, undiruvni amalga oshirishning bosqichma-bosqich mexanizmi mavjudligi ko'rinadi.

Birinchi bosqichda undiruv faqat qarzdor er (xotin)ning shaxsiy mol-mulkiga qaratiladi. Bu qoida mulkiy javobgarlikning individualligi prinsipiga asoslanadi va aybsiz turmush o'rtog'ining manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi. Ya'ni, umumiy mulkka bevosita murojaat qilishga yo'l qo'yilmaydi.

Ikkinchi bosqichda, agar qarzdorning shaxsiy mol-mulki qarzni qoplash uchun yetarli bo'lmasa, kreditor qarzdorning umumiy mulkdagi ulushini ajratib berishni talab qilishga haqli bo'ladi. Bu holatda umumiy mulk bevosita emas, balki bilvosita tarzda undiruv obyektini sifatida namoyon bo'ladi.

Uchinchi bosqich esa majburiyatning umumiy deb topilishi bilan bog'liq. Agar sud qarz oila ehtiyojlari uchun ishlatilganligini aniqlasa, undiruv bevosita er-xotinning umumiy mol-mulkiga qaratiladi. Bunda umumiy mulk birlamchi javobgarlik obyektini sifatida qaraladi.

Shuningdek, qonunchilikda alohida holat sifatida jinoiy yo'l bilan orttirilgan mablag'lar hisobidan shakllangan umumiy mulkka ham undiruv qaratilishi mumkinligi nazarda tutilgan. Bu esa fuqarolik-huquqiy javobgarlikning jinoyat-huquqiy elementlar bilan kesishgan nuqtasini ifodalaydi.

Mazkur mexanizmning afzalligi shundaki, u bir vaqtning o'zida ham kreditor, ham turmush o'rtog'i manfaatlarini hisobga olishga intiladi. Biroq amaliyotda ushbu bosqichlarning qo'llanishi har doim ham aniq va bir xil emas.

Fuqarolik kodeksining 227-moddasi undiruvni umumiy mulkka qaratish mexanizmini aniqroq ochib beradi. Mazkur norma umumiy mulkdagi ulushni ajratish institutining huquqiy asosini belgilaydi.

Unga ko'ra, agar qarzdorning boshqa mol-mulki yetarli bo'lmasa, kreditor uning umumiy mulkdagi ulushini ajratib olishni talab qilishga haqli. Bu yerda muhim jihat shundaki, kreditor bevosita umumiy mulkni emas, balki aynan qarzdorning ulushini talab qiladi.

Amalda ulushni ajratish ikki shaklda amalga oshirilishi mumkin:

Birinchidan, ulushni asl holida ajratish. Bu, odatda, mulk bo'linadigan xususiyatga ega bo'lgan hollarda qo'llaniladi (masalan, pul mablag'lari, ayrim turdagi ko'char mulk).

Ikkinchidan, agar mulkni asl holida ajratish imkoni bo'lmasa yoki boshqa ishtirokchilar bunga e'tiroz bildirsa, qarzdorning ulushi qiymatiga mutanosib ravishda sotilishi lozim bo'ladi. Bu holda, avvalo, umumiy mulk ishtirokchilariga (ya'ni turmush o'rtog'iga) ustuvor sotib olish huquqi beriladi.

Agar turmush o'rtog'i ulushni sotib olishdan bosh tortsa, kreditor sud orqali ushbu ulushni kimoshdi savdosida sotishni talab qilishga haqli bo'ladi. Bu esa undiruvning oxirgi va majburiy bosqichi hisoblanadi.

Shu bilan birga, mazkur mexanizm amaliyotda qator muammolarni keltirib chiqaradi. Xususan, bo'linmas mulk obyektlarida (masalan, avtomobil, uy-joyning ayrim turlari) ulushni ajratish texnik jihatdan murakkab yoki imkonsiz bo'lishi mumkin. Natijada butun obyekt sotiladi va turmush o'rtog'iga kompensatsiya to'lanadi, bu esa uning manfaatlariga to'liq mos kelmasligi mumkin.

Zo'r, endi maqolaning eng tahliliy va ilmiy jihatdan kuchli qismiga o'tamiz — aynan muammolar va manfaatlar to'qnashuvi.

Kreditor manfaatlarini himoya qilish mexanizmlari

Amaldagi qonunchilik kreditorlarning huquqlarini ta'minlashga qaratilgan bir qator mexanizmlarni nazarda tutadi. Ularning asosiy maqsadi qarzdorning majburiyatlarini real va samarali bajarilishini ta'minlashdan iborat.

Birinchidan, kreditor qarzdorning shaxsiy mol-mulki yetarli bo'lmagan taqdirda uning umumiy mulkdagi ulushini ajratib olishni talab qilishga haqli. Bu mexanizm kreditor manfaatlarini himoya qilishning asosiy vositalaridan biri bo'lib, umumiy mulkning "himoyalangan zona" emasligini ko'rsatadi.

Ikkinchidan, ulushni realizatsiya qilish mexanizmi mavjud bo'lib, u orqali kreditor qarzni qoplash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bunda, avvalo, turmush o'rtog'iga ustuvor sotib olish huquqi beriladi, bu esa muvozanatni saqlashga xizmat qiladi.

Uchinchidan, bankrotlik institutida umumiy mulk alohida ahamiyat kasb etadi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, ayrim hollarda umumiy mulk konkurs massasiga kiritilib, keyinchalik realizatsiya qilinadi. Bu esa kreditorlar talablarini maksimal darajada qondirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, sud amaliyotida kreditorlarga umumiy mulkni bo'lish yoki ulushni ajratish bo'yicha da'vo kiritish huquqi berilishi ham ularning protsessual imkoniyatlarini kengaytiradi.

Mazkur mexanizmlar tizimi, umuman olganda, kreditorlarning huquqlarini yetarli darajada himoya qilishga qaratilgan bo'lsa-da, ularning qo'llanishi boshqa subyektlarning manfaatlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Turmush o'rtog'ining huquqlarini himoya qilish muammolari

Undiruvni umumiy mulkka qaratish institutining eng muhim muammolaridan biri bu aybsiz turmush o'rtog'ining huquqlarini yetarli darajada himoya qilinmasligidir.

Ilmiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, amaldagi tartib ko'p jihatdan "prokreditorlik" xarakteriga ega bo'lib, umumiy mulkdan undiruv qilish imkoniyatini keng talqin qiladi. Bu esa ayrim hollarda qarzga aloqador bo'lmagan turmush o'rtog'ining mulkiy manfaatlarini cheklashga olib keladi.

Xususan, quyidagi muammolar ajratib ko'rsatiladi:

- umumiy mulkning realizatsiya qilinishi natijasida turmush o'rtog'i o'ziga tegishli bo'lgan real mulkdan mahrum bo'lishi;
- kompensatsiya shaklida berilgan mablag'ning mulkning haqiqiy qiymatiga mos kelmasligi;
- mulkni realizatsiya qilish jarayonida turmush o'rtog'ining irodasi yetarli darajada hisobga olinmasligi.

Bundan tashqari, turmush o'rtog'i manfaatlarini himoya qilish vositalari (nikoh shartnomasi, mulkni oldindan bo'lish) ham amaliyotda har doim samarali ishlamaydi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, bunday bitimlar ko'pincha kreditorlar manfaatlariga zarar yetkazuvchi bitim sifatida haqiqiy emas deb topilishi mumkin.

Shuningdek, sud amaliyotida turmush o'rtog'ining manfaatlari ko'pincha ikkilamchi darajada ko'rilishi ham ushbu institutning muammoli jihatlaridan biridir.

"Oila ehtiyojlari" kategoriyasining muammoli talqini

Mazkur institutdagi eng murakkab va bahsli masalalardan biri "oila ehtiyojlari" tushunchasining aniqligidir.

Qonunchilikda ushbu tushuncha aniq belgilab berilmaganligi sababli, u sud amaliyotida turlicha talqin qilinadi. Odatda, oila ehtiyojlariga quyidagilar kiritiladi:

• oziq-ovqat va kundalik iste'mol xarajatlari, kiyim-kechak va maishiy ehtiyojlar, tibbiy xizmatlar, ta'lim xarajatlari, kommunal to'lovlar.

Biroq ilmiy manbalarda qayd etilishicha, zamonaviy jamiyatda oilaning ehtiyojlari faqat minimal darajadagi xarajatlar bilan cheklanmaydi. Masalan, transport vositalari, dam olish xarajatlari, ijtimoiy maqom bilan bog'liq xarajatlar ham muayyan hollarda oila ehtiyojlari sifatida baholanishi mumkin.

Mazkur noaniqlik quyidagi muammolarga olib keladi:

- majburiyatni umumiy deb topishda subyektiv yondashuv kuchayadi;
- kreditorlar uchun isbotlash murakkablashadi;
- sud qarorlarida bir xillik yetishmaydi.

Natijada, aynan "oila ehtiyojlari" tushunchasining noaniqligi undiruvni umumiy mulkka qaratish institutining eng zaif bo'g'inlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, mazkur institutda asosiy muammo — kreditorlar va turmush o'rtog'i manfaatlarini o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashdir.

Bir tomondan, kreditorlar o'z talablarini to'liq qondirishga haqli. Ikkinchi tomondan, turmush o'rtog'i o'zining qonuniy mulkiy huquqlaridan asossiz ravishda mahrum etilmasligi lozim.

Amaliyotda ushbu manfaatlar quyidagi holatlarda keskin to'qnashadi:

- umumiy mulkning to'liq realizatsiya qilinishi;
- ulushni ajratishning imkonsizligi;
- bankrotlik jarayonida umumiy mulkning konkurs massasiga kiritilishi;
- nikoh shartnomalarining haqiqiy emas deb topilishi.

Ilmiy yondashuvlarda ta'kidlanishicha, mavjud tartib hali to'liq muvozanatli modelni ta'minlab bera olmayapti va bu sohada qo'shimcha normativ-huquqiy takomillashtirish zarur.

Undiruvni er-xotinning umumiy mol-mulkiga qaratish instituti mohiyatan ikki qarama-qarshi manfaatlar kesishgan nuqtada joylashgan: bir tomonda kreditorlarning qonuniy talablari, ikkinchi tomonda esa aybsiz turmush o'rtog'ining mulkiy huquqlari mavjud.

Amaldagi tartibni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, mazkur institutda ko'pincha kreditor manfaatlarini ustuvor qo'yiladi. Bu esa ayrim hollarda turmush o'rtog'ining huquqlarini cheklanishiga olib keladi. Shu sababli, ushbu sohada muvozanatli yondashuvni shakllantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Huquqiy davlat prinsiplari nuqtai nazaridan, mulkiy munosabatlarda adolat, tenglik va halollik tamoyillari ustuvor bo'lishi lozim. Demak, undiruv mexanizmi ham ushbu tamoyillar asosida qayta ko'rib chiqilishi zarur.

Mazkur sohada mavjud muammolarni bartaraf etish maqsadida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

"Oila ehtiyojlari" tushunchasini normativ jihatdan aniqlashtirish. Amaldagi qonunchilikda ushbu tushunchaning aniq mezonlari mavjud emas. Natijada sud amaliyotida turlicha yondashuvlar shakllanmoqda. Shu bois "oila ehtiyojlari"ning minimal va kengaytirilgan ro'yxatini qonunchilikda belgilash va uni aniqlash mezonlarini ishlab chiqish zarur.

Umumiy mulkdagi ulushni realizatsiya qilishning maxsus tartibini joriy etish. Bo'linmas mulk obyektlari bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun ulushni majburiy sotish o'rniga, turmush o'rtog'iga majburiy sotib olish huquqini kengaytirish hamda kompensatsiya mexanizmlarini yanada aniq va adolatli qilish lozim.

Nikoh shartnomasi institutini mustahkamlash. Amaliyotda nikoh shartnomalari ko'pincha kreditorlar tomonidan shubha ostiga olinadi. Shu bois nikoh shartnomalarining barqarorligini ta'minlash va ularni asossiz ravishda haqiqiy emas deb topish imkoniyatlarini cheklash zarur.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, undiruvni er-xotinning umumiy mol-mulkiga qaratish instituti murakkab va ko'p qirrali huquqiy mexanizm hisoblanadi. Mazkur institut doirasida kreditorlarning qonuniy manfaatlarini ta'minlash bilan bir qatorda turmush o'rtog'ining mulkiy huquqlarini himoya qilish zarurati mavjud.

Amaldagi qonunchilik mazkur masalani tartibga solishda muayyan mexanizmlarni nazarda tutgan bo'lsa-da, ularning qo'llanishida bir qator muammolar mavjud. Xususan, "oila ehtiyojlari" tushunchasining noaniqligi, umumiy mulkdagi ulushni realizatsiya qilishdagi qiyinchiliklar hamda sud amaliyotining bir xillikdan yiroqligi ushbu institutning samaradorligini pasaytiradi.

Shu munosabat bilan, qonunchilikni takomillashtirish, sud amaliyotini yagona yo'nalishga solish hamda manfaatlar muvozanatini ta'minlashga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Faqat shundagina mazkur institut orqali nafaqat kreditorlar huquqlari, balki turmush o'rtog'ining qonuniy manfaatlari ham samarali himoya qilinishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi. – T.: Adolat, amaldagi tahrir.
2. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi. – T.: Adolat, amaldagi tahrir.
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 2020-yil 23-fevraldagi 3-son qarori "Sudlar tomonidan er va xotinning umumiy mol-mulkini bo'lish haqidagi ishlarni ko'rishda qonunchilikni qo'llash amaliyoti to'g'risida"
4. Xonzodabegim R.U. O'zbekiston va Germaniya qonunchiligi bo'yicha er xotinlarning mulkiy huquqlari // Экономика и социум. 2024. №10-1 (125). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekiston-va-germaniya-qonunchiligi-bo-yicha-er-xotinlarning-mulkiy-huquqlari> (дата обращения: 11.04.2026).
5. Qilichova, Munira Azimjon Qizi. Xorijiy mamlakatlar qonunchiligida nikohdan ajratishning o'ziga xos xususiyatlari va tartibi // ORIENSS. 2022. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/xorijiy-mamlakatlar-qonunchiligida-nikohdan-ajratishning-o-ziga-xos-xususiyatlari-va-tartibi> (дата обращения: 11.04.2026).
6. Андриевская А.Н., Косторнов Д.А. Проблемы обращения взыскания на общее имущество супругов в разрезе актуальной судебной практики // Научный журнал. – 2023. – №12. – С. 158–160.
7. Бирклей В.Е. Судьба общего имущества при банкротстве одного из супругов: проблемные вопросы // Гражданское право. – 2020. – С. 106–110.
8. Общее имущество супругов: анализ семейного и гражданского права. (2017). Журнал российского права, (6), 112–121.
9. Проблемы раздела общего имущества супругов в случае банкротства одного из супругов. (2021). Право и экономика, (9), 88–97.